

Enderun Dergisi

Cilt:4 Sayı:1

Gönderiliş Tarihi: 03/12/2019
Kabul Tarihi: 19/03/2020
ORCID: 0000-0002-1009-0041

KİTAP KRİTİĞİ: REFAH DEVLETİNİN KRİZİ

**Pierre Rosanvallon, (2004), Refah Devletinin Krizi, Çeviren: Burcu Şahinli,
Ankara: Dost Kitabevi.**

Mutlu SESLİ¹

1. GİRİŞ: Amaçlar Hakkında Kuşku

Refah devleti (Etat-providence) deyimi ilk kez Fransa'da ikinci imparatorluk zamanında kullanılmıştır. Devletin yetkilerinin genişlemesine karşı çıkan fakat aynı zamanda aşırı bireycilik felsefesine aynı oranda yaklaşan liberal düşünürler tarafından ortaya atılmıştır. İngilizce “welfare state” (refah devleti) deyimi ise 1940'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Rosanvallon'a göre terimin Almanca karşılığı olan “Wohlfahrstaat” ise 1870'li yıllarda “kürsü sosyalistleri²” tarafından kullanılmıştır.

Refah devleti; “piyasa güçlerinin rolünü azaltmak amacıyla, bilinçli bir şekilde örgütlü kamu gücünün kullanıldığı bir devlet türüdür.” Refah devleti, üç alanda faal durumdadır: İlki, bireylere ve ailelere, minimum bir düzeyde gelir garantisi sağlamak. İkincisi, kişilerin, belirli sosyal risklerin (hastalık, yaşlılık, işsizlik vb.) üstesinden gelmelerinde onlara yardımcı olmaktadır. Sonuncusu ise, sosyal refah hizmetleri aracılığıyla, tüm vatandaşlara en iyi yaşam standartları sunmaktır (Özdemir, Erişim Tarihi:11.11.2019).

Peki, Refah devletinin böyle “ulvi” amaçları karşısında onu kriz alanına çeviren şey(ler) nedir? Yoksa refah devleti düşüncesi, devletin cennete dönüştürülmesi düşüncesinin uygulamada devleti cehenneme dönüştürme çabasına mı tekabül etmektedir? Böyle bir kriz varsa bunu aşmanın yolları nelerdir?

Bu bağlamda refah devleti krizi düşüncesini besleyen ya da ortaya çıkaran sorunların arka planında yatan gerçeklikleri en iyi anlatan ve tahlil eden ve varsa krizi aşmanın yollarını gösteren yazarlardan biri olan Rosanvallon'un “Refah Devletinin Krizi” çalışması bu manada ufuk açıcı bir nitelik taşımaktadır.

Rosanvallon'un tabiriyle “refah devleti hasta”. Peki ama bu hastalık nasıl teşhis edilebilir? Ona göre hastalığın teşhisini koymak kolaydır. Sanayileşmiş ülkelerin tamamına yakınının son yirmi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Adalet Meslek Yüksek Okulu, mutlu.sesli@gop.edu.tr, Tel: 0 (356) 250 00 40.

² 1870-1890'lı yıllarının burjuva ideolojik akımı temsilcileri, alman üniversitelerinin belli başlı profesörleriydi. Sosyalist geçiniyorlar, liberal burjuva ve reformizmini üniversite kürsülerinde öğütüyorlardı. Devletin, hasım sınıfları olabildiğince uzlaştıran kurum olduğunu, sosyalizmi kapitalistlerin çıkarlarına dokunmaksızın, aşamalı olarak almayı savunuyorlardı. Programları, işçiler için hastalığa ve sakatlanmaya karşı sigorta kurumu kurulması, işçi yasalarında bazı reformların yapılmasıyla sınırlıydı. Kürsü sosyalistleri, iyi örgütlenmiş sendikaya değer veriyor, işçi sınıfının politik mücadelesini ve işçilerin bir siyasal partisinin olmasını gereksiz bulmaktaydılar. Bakınız: <http://www.uludagsozluk.com/k/kursu-sosyalizmi/>
Erişim Tarihi: 17 Kasım 2019.

yılda finansman sorunu yaşamalarının temel nedeni sağlık ve sosyal harcamalarının, gelirlerden çok daha hızlı bir şekilde artması. Bütçe açıklarını kapatmanın tek yolu ise zorunlu kesintileri artırmak...

Fakat refah devleti bu kriz dönemlerinde olumlu rol oynamıştır şimdiye dek. Hatta iktisatçılar sosyal koruma sistemlerinin döngüsel krizleri önleyici işlevinden söz eder. Peki, hal böyle iken vergilerin ve sosyal ödeneklerin artması şirketlerin rekabet gücünü ve ekonominin dinamizmini tehdit eder mi? Ona göre şu an cevabı aranan soru da budur. Eğer işler böyle giderse, yani zorunlu kesintiler artarsa kısa vadede hane gelirleri ortadan kaybolacak. Böyle bir şey düşünmek ise beslenmemize, barınmamıza büyük derecede etki edecek.

Günümüzde refah devletinin finansman sorunu var mı? Yazara göre refah devletinin finansman sorunu, doğası gereği farklılaşmıştır. Artık gelirlerin ve harcamaların dengelenmesi olanaklı değildir. Mesela; 1970'li yılların ekonomik denklemleri ile 1990'nın ekonomik denklemleri birbirinden farklıdır. Ekonomik denklem, toplum ve toplumsal ilişkiler düzeyinde rol oynar. Ona göre asıl nokta, bireyler guruplar ve sınıflar arasında yeni bir sözleşme oluşturulması sorunudur. Refah devletinin asıl tıkanma noktası kültürel ve psikolojik boyuttadır. Yani kriz asıl kültürel ve ahlaki boyuttadır.

Rosanvallon çalışmasının asıl amacını yeni post-sosyal demokrat alanın tanımlanması olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda ona göre sosyal demokratlar kendilerini aşırı devletçi dayanışma anlayışına hapsedikleri için bu durumdan bir çıkış yolu bulmakta zorlanmaktadırlar.

Peki bir olgu olarak refah devletinin krizinden söz edilebilir mi? Yazar Fransız devletinin krizini teşhis ederken üç analizin ortaya konduğundan bahsetmektedir. İlki, mali çıkmazla karşı karşıya olduğu, ikincisi ekonomik ve sosyal başarısının azaldığı, üçüncüsü, gelişiminin gündemdeki birtakım kültürel değişimler tarafından engellediğidir. Bu analizler karşısında yazar ilk olarak refah devletinin mali bir çıkmazda olup olmadığı sorusunu araştırmaya girişmektedir. Yazar elindeki verilere bakarak sosyal politikalara ve yeniden dağıtım mekanizmalarına bağlı kamusal harcamaların artış hızının ulusal üretimin artış hızından çok yüksek olduğu sonucuna vararak bunun milli hâsılda vergi vb. gibi zorunlu kesintilerin artmasına neden olduğu sonucuna varmaktadır.

Bu tezleri sonucunda yazar “refah devletinin gelişiminin ve finansmanın gerektirdiği yeniden dağıtım derecesinin sosyolojik bir sınırı var mıdır?”, sorusunu odak noktaya koyuyor ve sorularına devam ediyor.

Giscard d'Estaing³'e göre zorunlu kesintilerin % 40 sınırını aşması durumunda “büyük bir toplumsal değişim” söz konusu olacak. Zorunlu kesintilerin oranı bugün % 45. Böyle bir toplumsal değişim olmadığına göre; bu sınırı yukarı mı çekmek gerekiyor? Zorunlu kesintilerin geçmişte sapsması var olan türevi sürerse, bu durum Fransızlar tarafından tercih edilen “öncelik ve sorumluluk toplumu”yla uyumsuz hale gelecek midir? Leon Say'dan, Colin Clark'a kadar birçok iktisatçı sosyal harcamalardaki yeni bir artışın sistem açısından yapısal olarak katlanılamaz olarak görmektedir. Bu yazarların çoğu refah devletinin sınırlarına ulaşıldığını düşünmektedir. Acaba gerçek sınırlara yakın mıyız?

Ona göre refah devletinin geleceği hakkında yapılacak sorgulamanın hareket noktası toplumun kendisidir. Toplumsal bağlar ne derece esnektir? Toplumsal yapının katılığı ve esnekliği nasıl çözümlenmelidir?

Yazar yukarıda belirtilen birçok sorunun yanıtlanmasını eseri için amaç edinmiştir. Refah devletinin asıl güç anahtarının kapitalizm olmadığını bizzat modern devletin hareketinde aramak gerektiğini ileri sürmektedir. Bu hipotezini ileri sürerken iki önerme ortaya atmaktadır. İlki; 20 yy refah devleti “klasik” koruyucu devletin derinleşmiş ve genişlemiş halidir. İkincisi; koruyucu devlet, modern devletin özel bir siyasal biçimidir.

Ona göre refah devleti “klasik” koruyucu devletin derinleşmiş ve genişlemiş halidir. Hobbes'un “Leviathan”ını ve Locke'nin “Yönetim Üzerine İnceleme”sini değerlendiren yazar iki eserde de ortak noktanın güvenliğin üretilmesi ve belirsizliğin azaltılması olarak belirlemektedir. Onlar için devleti düşünmekle bireylerin korunma hakkını tanımak aynı şeydir. Bu noktada Hobbes “Cumhuriyetin amacı kişilerin güvenliğidir” yani bireyin ilk hakkı olan yaşama hakkını sağlamaktır demektedir. Böylelikle ona göre bireyin doğuşuyla modern devletin doğuşu aynı kaynaktan

³ Fransa'da Beşinci Cumhuriyeti'nin üçüncü cumhurbaşkanı olan merkez-sağ siyasetçi (1974-1981).

beslenmektedir. Birey olmadan koruyucu devlet, koruyucu devlet olmadan da haklarını gerçekleştirecek birey olamaz. Doğal durumdan uygar duruma geçişi sağlayan ise toplumsal sözleşmedir. Toplumsal sözleşme ile bireyleri ve iç barışı ve dış güvenliği koruyacak “Leviathan” ortaya çıkar. İşte tam bu noktada ona göre bireylerin güvenliği aynı zamanda başka bir hakkın yani mülkiyet hakkının tanınmasını ve güvence altına alınmasını ortaya çıkarmaktadır. Hobbes bu konuda Cumhuriyetin olmadığı yerde sürekli bir savaşın olacağını ve bu esnada ne mülkiyet ne de mal birliği olacağını söylemektedir. Ona göre mülkiyet, bireyin ayrılmaz parçası ve uzantısıdır. Toplumsal şiddeti kısıtlar ve güvenliği üretir. Birey, mülkiyet ve koruyucu devlet ayrılmaz niteliktedir. Bu nedenle de Locke Cumhuriyetin temel amacının bireylerin mülkiyetlerini korumak olduğunu söylemektedir.

Ona göre işte tam bu noktada koruyucu devletin tek işlevi kazanımları (yaşam ya da mülkiyet) korumaktır, güvenliği artırmak değildir. Gelirlerin yeniden dağıtımı, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi, kolektif hizmetlerin yerine getirilmesi vb. görevleri üstlenmektedir. Bu görevlerin üstlenmesi ile koruyucu devletten refah devletine radikal ve derinleşerek bir geçiş yaşanmıştır. Söz konusu radikalleşme 18. yy’dan itibaren demokratik ve eşitlikçi hareketlerin etkisi altında gerçekleşmektedir. Ona göre yaşamın ve mülkiyetin devlet tarafından korunması yeni haklar doğurmaktadır. Demokratik hakların geleceği en son nokta ise ekonomik korunma haklarıdır. Buna göre refah devleti, koruyucu devletin yalnızca bir uzantısı ve dönüşüp gelişmesi ile vardığı bir aşamadır.

Yazara göre koruyucu devletten refah devletine geçiş toplumun kendini pazar olarak görmeye başladığı bir harekettir. Bu bağlam içinde modern devlet de aslında temel olarak koruyucu devlettir. Refah devleti dinsel inayetin belirsizliğini devlet inayetiyle ikame etme fikrini ifade eder. Yani refah devleti kader şanssızlıklarını kendi içinde telafi eder. Ona göre refah devleti “laik devletin son sözü”dür. Yani koruyucu devletin kendini dinsel olandan bağımsız kılarak egemenliğini ilan edişinin ardından, refah devleti dinsel olanı kendine dâhil ederek son izlerini de siler. Sigorta tekniklerinin gelişmesiyle koruyucu devlet refah devleti haline gelir. Bu yüzden refah devleti modern sigortacılık tekniklerin bir sonucudur. Bu yüzden Adolf Wagner (Almanya’da Sosyal Politika Birliğinin kurucusu) devletin “en büyük doğal sigortacı” olduğunu söyleyecektir.

Peki neden refah devleti en büyük gelişimini sosyal, politik ve uluslararası savaşlarda geliştirmiştir? Yazar bu sorunun cevabını, bu dönemlerin toplumsal sözleşmenin az ya da çok yeniden formüle edildiği dönemler olmalarıyla açıklamaktadır. Bu dönemlerde devlet tarafından garantilenen koruma borcu daha gözle görünür hale gelmektedir. Ona göre bu nedenle refah devletinin amacı belirsizlik ve iç savaşı önlemektir.

Peki bugün neden refah devletinin krizinden söz edilmektedir. Bu krizin çıkış noktası sadece kamu harcamalarındaki artış mı? Yazar bu sorunun cevabını şu üç olasılıkta sıralamaktadır.

- 1- Toplumda gözle görülen eşitsizlik bu krizden bahsedilmesine neden olmaktadır.
- 2- Refah devletinin mekanikleşmesi, yani toplumsal bağ ve birlikte yaşama arzusunun mekanikleşmesi.
- 3- Refah devletine saldırı ve onu kötüleyen birtakım çıkar çevrelerinin olması

Yazara göre refah devletinin dinamiği, esas olarak sınırsız bir program temeline dayanır. Ona göre amaç, toplumu gereksinim ve riskten kurtarmaktır. Refah devletinin meşruiyeti de burada saklıdır. Bu anlamda refah devleti bireylerin gereksinimlerinden özgürlüğe giden bir yol çizmektedir. Ama yazar gereksinimlerin sınırsız, kaynakların sınırlı olduğu, diğer bir deyişle iktisadın anlamı olan kıt kaynakların rasyonel dağılımını dünyadaki güçlü devletlerin yaptığını ve sömürgeleştirilen ülkelerde bir refah devleti oluşturmanın imkânsızlığı üzerinde durmamıştır.

Yazara göre refah devleti tüm vatandaşlar için “asgari” bir bolluğun garanti edilmesi anlamına gelmektedir. Ancak bu asgari sınır nedir? Yazar bu asgari sınırı bulmakta zorlanmış ve gerçekçi bir yaklaşım öne sürememiştir. Bireylerin ihtiyaçlar karşısında arzu derecelerinin farklı oluşunu unutmış gözükmekle birlikte asgari yaşam düzeyinin nesnel bir normu olamayacağını söyleyerek sadece refah devletinin sınırsız bir program olduğunu öne sürmektedir. Bu anlamda yazar refah devletinin bireylerin sorunlarını çözecek yegâne sınırsız program olduğunu öne sürer. Yazar bu noktada belirttiği devletten ayrı özel sigorta şirketlerinin olduğu gerçeğini görememektedir. Sanırım eserini yazarken özel sigorta şirketleri Fransa’da yaygınlık kazanmamıştı. Fakat devletin artık müşteri gözetken bir

devlete doğru gittiğini belirtmesi bu anlamda devlet dışında özel sigorta şirketlerini kastetmiş olmasını akla getirmektedir.

Rosanvallon refah devletinin eşitlikçi kültürün ürünü olduğunu söylemektedir. Fakat aynı Rosanvallon refah devletini doğuran kapitalist sistem eşitlikçi bir ekonomik bir yapı olmamakla eleştirir. İlginç olan refah devletinin ilk geliştiği yerlerin kapitalist ülkeler olmasıdır. Bu anlamda refah devleti eşitliğin değil eşitsizliğin azaltılmasının bir sonucu veya eşitlik isteyen toplumların bir istemi olarak karşımıza çıkması gerekir. Tabii ki buradan kasıt siyasal ve hukuki eşitlik değildir.

Öte yandan yazar refah devletinin düşünsel temellerini sarsılmasını kastederken aynı zamanda bir dayanışma krizinden de bahsetmektedir. Başarılı refah devletleri dayanışmaya dayalıdır. Bu nedenle toplumu oluşturan bireyler arasındaki dayanışmanın dokusu dağılmamalıdır.

Dolayısıyla refah devleti kapsamında topluma da büyük görevler düştüğünü toplumun ekonomik eşitsizlik içindeki bireylere devletin yapamadığını yapması gerektiğini söylemektedir. Toplumsal dayanışmanın insanların kendilerini toplumsal yaşamdan ayırıştırarak yalnızlaştırmasının daha doğrusu bireyler arasındaki ilişkilerin mekanikleşmesinin bu olguyu zayıflattığını belirterek doğru bir tespitte bulunmuştur. Ona göre refah devleti devlete olduğu kadar bireylere de birtakım ödevler yüklemektedir.

2. DEVLETSİZ TOPLUM KURAMINDA REFAH DEVLETİ ELEŞTİRİSİ

Rosanvallon'e göre refah devleti bireyi özgürleştirme projesi olarak yorumlanmalıdır. Ancak bu önerme bireysel özgürlüklerin merkeze alındığı liberalizm ile çelişkiler göstermektedir. Bireysel özgürlük mü, özgürleştirme mi? Özgürlükler anlamında devletin rolü ne olacak? Devletin toplumdaki dezavantajlı kesimleri korumak gibi karşı çıkılması güç olan bir amacı dahi olsa, bireysel özgürlüklere müdahale edilmemesini isteyen liberaller, devletin savunma, iç güvenlik ve adalet gibi görevleri yapmasını yeterli saymaktadırlar. Öte yandan yazarın sunduğu bireyi özgürleştirmenin tam olarak neyi ifade ettiği ve sınırları net değildir. Refah devleti bağlamında devleti adalet ve hukukun çiğnenmesine olanak veren bir yapı olarak değil evrensel değerler (özgürlük, adalet vs.) ışığında anlamaya çalışmak ve bu yönde dönüştürmek daha doğru görünüyor.

Ona göre liberalizm, devletin aşırı etkin rol oynamasının reddi ve pazarın düzenleme erdemlerinin yüceltilmesi anlamını taşımaktadır. Pazar görelidir ve kusursuz olarak tanımlanmaz, yalnız düzenleme türlerinin en iyisi ya da en kötüsüdür. Liberal kuramcılar, refah devletinin gerçekleştirdiği yeniden dağıtımın bütünsel olarak başarısız olduğunu hatta istenilenin tersi bir etki yaptığını söylerler. Onlara göre pazar kusursuz olmamakla birlikte her durumda başarı ve adalet gereklerinin en iyi bileşkesini vermektedir. Yazara göre bu "görelilik" liberal bir devlet kuramı oluşturmaz.

Yazar liberallerin öne sürdüğü, pazarın görünmez bir el ile düzenlendiği, bu "doğal düzen"de devletin müdahalesinin gereksiz ve zararlı olduğu tezine karşı çıkarak, liberalizmin neden olgulara gelince devletin sınırlarını belirleme konusunda yetersiz kaldığını sorgulamaktadır. Örneğin; Adam Smith için devlet hakkında liberal düşünüşün belirsizliğinin ilk örneği olduğunu belirtmektedir. Şöyle ki; Smith'in ekonomik alanın pazar aracılığıyla kendi kendisini düzenleme anlayışından yola çıkarak devletin rolünün azaltılması gerektiğini öne sürer. Daha sonra ise bizzat ekonomik çözümlemesi dahilinde devletin belli oranda genişlemesini onayladığını söyleyerek, devlete bu aşamada rol biçtiğini ima eder. Ve Smith'in devletin sınırlandırılmasında temel kriterin ekonomik alanla, siyasal alanın ayrılması gerektiği olgusu olduğunu öne sürer. "Ulusların Zenginliği" kitabında egemenin veya cumhuriyetin görevleri arasında kamu kuruluşlarının ve işlerinin devamını sağlamak ve geliştirmek olduğunu söylediğini, pazara koyulacak birtakım sınırlamaların gerektiğini söylediğini ve ekonomik alanın bir anlamda bir kısmının kamusal ya da siyasal alanda kalacağını belirttiğini söylemektedir. Bu anlamda Smith'in bir nevi sınırlı da olsa refah devleti anlayışını savunduğunu iddia etmektedir. Ve bu anlamda Smith'in özgün bir devlet anlayışı olmadığını, belirsizliklerle dolu bir kuram öne sürdüğünü belirtmektedir.

Yazar, Burke'un özel olanla kamusal olan ayırımına dayalı devletin sınırlandırılması tezine yani devletin kamusal olan her şeyle (kamu güvenliği, kamusal refah, kamu düzeni) sınırlaması gerektiğine karşı çıkarak tezinin işlevsellikten yoksun olduğunu, çünkü Burke'un kendisinin de bu ilkede "çoğu sürekli bazılarınsa geçici olan" istisnalar içerdiğini kabul ettiğini söyler. Yazar,

Burke'un en güvenilir dayanak noktasının var olan toplumsal düzenin korunmasını oluşturduğunu söyler.

Yazar, Humboldt'un devletin tamamen güvenliği ilgilendiren konular dışında hiçbir şeye karışmaması gerektiğini söylerken, hukuku kimin yaptığını, yapacağını söylemediğini, kendisinin öne sürdüğü "adil, nomos, ve yasa" kavramları için hiçbir kriter öne sürmediğini söyler. Sonuç olarak liberalizmin refah devletine son verilmesi düşüncesinin içi boş bir düşünce olduğunu belirterek, liberallerin pazarın kendi kendisini düzenleme ilkesine hapsolup kaldıklarını belirtir. Liberallerin devlet anlayışının araçsal olduğunu, devletin büyümesinin zararlı bir etki doğuracağını düşündüklerini belirtir. Kendisinin belirttiği koruyucu devletten refah devletine dönüşümün mantığını kavrayamadıklarını belirtir. Bu anlamda klasik liberalizmin pazar yoluyla kendi kendini düzenlemesine dair ekonomik bir kuram geliştirdiğini ancak Locke'n öne sürdüğü siyasi koruyucu devlet temsillinden öte gidemediğini söyler. Bu çelişkiyi gerçek anlamda çözenlerin yalnızca liberal anarşizmin kuramcılarında Paine ve Godwin olduğunu söyler. Çünkü yazara göre onların her devletin gereksiz ve sakıncalı olduğu; yalnızca toplum dışında var olabileceği tezini kendisine uygun görmektedir. Ona göre refah devletinin eleştirisinin ancak temel koruyucu devlet olarak klasik hukuk devletine saldırılması gerekir. Mill'in ise öne sürdüğü kuramı yani "liberal pazar adaleti" doktrinin zaten pek çok düşünürün sosyalizme yataklık yapmakla suçladığını söyleyerek dikkate dahi almamaktadır..

Yazar Nozick'in asgari devlete geçişi ekonomik olarak açıklayabilmesi için ortaya attığı telafi kuramı, yani, asgari devlet ödemedeki bulunmayanlar için dahi korumacı olması gerektiği düşüncesini destekler. Yani Nozick'in refah devleti eleştirisini uygun bularak öne sürdüğü asgari devlet unsurunun yeniden dağıtım ilkesiyle refah devletine bir alternatif olabileceğini belirtmektedir.

Bu anlamda da Rawls'in "toplum reel bir fırsat eşitliğine ulaşabilmek için doğuştan daha az varlığı olanlara ve daha elverişsiz durumda bulunanlara daha fazla ilgi göstermelidir" tezini destekleyerek Rawls'in dağıtıcı adalet kuramını dağıtıcı refah devleti anlayışının alternatifi olarak görür.

Ona göre refah devleti hakkında güncel tartışma devletleştirme/özelleştirme alternatifine sıkışmış durumdadır. Yazar, büyüme oranları ile sosyal harcamalar arasındaki fark büyüdükçe özelleştirmenin zorunlu olacağını kabul eder. Son kertede refah devletinin geleceğinin toplumsallaşma, yerinden yönetim ve özzerkleşmeden geçtiğini söyler. Yani bürokrasinin yükünün azaltılması ve rasyonelize edilmesi, birtakım kamu hizmetlerini yeniden düzenleyerek onları kullananlara daha yakın hale getirilmesi, kamusal olmayan örgütlenmelere ağırlık verilmesi (dernek, vakıf gibi) ve dayanışmanın artırılmasıdır.

Yazar, refah devletin alternatifinin liberal modelle, sosyal demokrasi sonrası modelde olacağını söyler. Bu anlamda sosyal demokrasi sonrası model, devletle varılacak sosyal-politik anlaşma (sivil özgürlüklerin genişletilmesi, devletin toplu hizmet yaratması), toplumun kendisiyle varacağı toplumsal (demokratik) uzlaşma, patronlarla varılacak sosyo-ekonomik uzlaşmadır.

3. SONUÇ YERİNE

Yazar eserinde Fransa'daki ekonomik durumu göz önüne alarak aslında Fransa'nın bu krizden kurtulma yollarının neler olacağını açıklamış ve bu krizi yaşayan veya yaşaması muhtemel ülkelerin yapmaları gereken olguları sıralamıştır. Fakat esere geniş bir perspektiften bakıldığında, eserini bir nevi liberal ekonominin kuramcıları ve liberal ekonomi modelinin eleştirisi üzerine kurmuştur. Fakat kaçırdığı çok önemli bir nokta olarak kendisinin de daha sonra kabul ettiği bu krizden çıkmanın yegâne çözüm yollarının bir nevi siyasi liberalizm olduğudur. Çünkü siyasi liberalizm sivil özgürlüklerin genişletilmesi, her nevi demokratik uzlaşmayı kendisine zaten temel olarak almaktadır. Ama hem siyasi hem de ekonomik liberalizm devletin toplumun herhangi bir alandaki bir mekanizmaya karışmasını istemez. Nitekim günümüz dünyasına hakim olan kolektivist yapılanmaya rağmen liberal düşünürlerin ısrarla vurguladıkları şekilde "sınırlı devlet" argümanı zaten, modern devletin meşruiyet zeminini ortaya koymaktadır.

Bu anlamda liberaller refah devletinin pazar mekanizmalarının bozulması veya zarar görmesi durumunda devletin pazara müdahale etmesi tezine karşı çıkmaktadır. Onlara göre adaleti sağlamak gibi ulvi bir düşünce dahi olsa pazarın işleyişine devlet karışmamalıdır.

Liberallerin refah devletine karşı öne sürdükleri diğer eleştiri ise çeşitli nedenlerle toplumdaki yoksul kesimlerin, korunmaya, bakıma ve desteklenmeye gereksinimi olan kişilere ve gruplara devlet eliyle sunulacak sosyal hizmetlerin birer bedeli olması ve bunun bir ölçüde gelirlerde transferlere neden olması onlarda rahatsızlık uyandırmaktadır. (Koçal, 2014: 214). Bu anlamda Marksistler refah devletini kapitalizmin bir koltuk değneği olarak burjuvazinin siyasal zekâsının bir ürünü olduğunu söyleyerek refah devletinin devletin gücünü, çalışmayan nüfusu korumak için kullanması olarak görmektedirler. Onlara göre refah devletinin ortaya çıkışı da kapitalizmin bir sonucu olan sınıf kavgası ve ekonomik krizlerdir.

Buna rağmen refah devletini olumlayan bazı yazarlar toplumdaki yoksul kesimlerin, korunmaya, bakıma ve desteklenmeye gereksinimi olan kişilere ve gruplara devlet eliyle sunulacak sosyal hizmetlerin meşruluğunu savunmaktadır. Zaten refah devletlerinin temel sorunu da bu yardımlarla çalışmayı, tasarrufu ve girişimciliği caydırarak, çalışma ile çalışmanın ödülleri bertaraf etmesidir. Gerçekten de devletin refah dağıttığı, pek çok noktada aldığı vergilerle başka alanları veya kişileri desteklediği bir sistemin sağlıklı ve her şeyden evvel adaletli olması beklenemez. Nitekim böyle bir sistemde tasarruf veya girişimcilik değil tabir yerindeyse bedavacılık yeğlenir duruma gelir.

Küreselleşmenin başladığı 1970’li yıllar sonrası yeni dönemde, neo-liberalizmin dominant düşünce akımı haline gelmesiyle, refah devleti başta Avrupa’da olmak üzere krize girmiştir. Bu durum, ulusal kapitalizmden küresel kapitalizme, sanayi toplumundan bilgi toplumuna, geçiş koşullarının doğurduğu bir sonuç olarak düşünülmektedir (Ekin Vd, 1999: 28).

Refah devletleri için güzel günlerin bittiği, sorunların başladığı bu yeni dönemde, özellikle Avrupa’nın gelişmiş ülkelerinde, hükümetlerin sosyal harcamalar için milli gelirden ayırdıkları payın sürekli büyüdüğü ve giderek katlanılmaz bir hacme ulaşarak, ülkelerin rekabet güçlerini zayıflattığı öne sürülmektedir. Bu durum, refah devletinin mevcut haliyle sürdürülebilmesini imkânsız kılmaktadır (DPT, 2001: 12-50).

KAYNAKÇA

Ekin, N., Alper, Y., Akgeyik, T., (1999), Türk Sosyal Güvenlik Sistemindeki Arayışlar:

Özelleştirme ve Yeniden Yapılanma, İstanbul: İTO Yayınları.

DPT, Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Raporu, (2001), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara: DPT Yayınları.

Koçal, A. V., (2014), Bir Sosyal Politika ve Siyasal Meşruiyet Aracı Olarak ‘Hayırseverlik’: Türkiye’de Sivil Yardım Organizasyonlarının Politik Ekonomisi ve Siyasal İşlevi, VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, <http://www.sosyalhaklar.net/2014/program.pdf> adresinden 03 Aralık 2019 tarihinde edinilmiştir.

Kürsü Sosyalizmi, <http://www.uludagsozluk.com/k/kursu-sosyalizmi/> adresinden 17 Kasım 2019 tarihinde edinilmiştir.

Özdemir, S., “Refah Devleti ve Üstlendiği Temel Görevler Üzerine Bir İnceleme”,

http://www.sosyalisiaset.com/documents/refah_devleti_ustlendigi_gorvrlr.htm adresinden 11 Kasım 2019 tarihinde edinilmiştir.

Rosanvallon, P., (2004), Refah Devletinin Krizi, Çeviren: Burcu Şahinli, Ankara: Dost Kitabevi.